

بسمه تعالی

اربعین؛ کانون حیات تاریخ

محمد عالمزاده نوری

اربعین 1433 زمستان 1390

معجزه را پدیده‌ای دانسته‌اند که بشر عادی از آوردن آن ناتوان است و با حساب و کتاب معمولی و مادی نمی‌توان تحقق آن را امید داشت. معجزه، به کارگیری اسباب فرامادی است و تصرف در عالم خاک به مدد سرّ هستی. روزنه‌ای به ملکوت عالم است و درنوردیدن قوانین عالم عنصری. دریدن حجاب عالم شهود است و ارتباط با عالم غیب.

«معجزه» قوانین دنیای زمینی را در پرتو نظامات آسمانی بر هم می‌زند و می‌شکافد و از دل این لایه رویین، نقبی به راز هستی می‌گشاید و نوری از عالم معنا می‌افشاند.

بسیاری از پیامبران الهی برای اثبات حقانیت خود معجزه آورده‌اند و بدان، ارتباط با حقیقت عالم و باطن آن را نمایانده‌اند. اما هیچ یک از ما در عهد انبیای بزرگ الهی نبوده و اثر اعجاز‌آمیز آنان را ندیده‌ایم. جز قرآن کریم معجزه جاوید پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم که سند حیات آخرین شریعت الهی و نشان افتخار و بالندگی اسلام است.

اما آیا در عصر پرهیاهوی ما و در هنگامه این همه ادعا و غرور که از تسخیر فضا و شکافت اتم و فن‌آوری اطلاعات برای بشر امروز پدید آمده همچنان از معجزه‌ای می‌توان یاد کرد؟ در زمانه‌ای که قدرت علمی بشر بسیاری از امور ناشدنی و مستبعد را تحقق بخشیده آیا می‌توان همچنان از امری غریب که فوق توان مادی بشر باشد سراغ گرفت؟ ...

آری! یک رخداد غریب و یک حادثه منحصر به فرد و غیر قابل باور همه ساله در گوشه‌ای از عراق عرب پیش روی میلیون‌ها انسان محقق می‌شود و همه جهانیان را به تحدی می‌کشاند ...

... معجزه حسین، معجزه مکتب اهل بیت

همه ساله در ایام اربعین حسینی دست قدرت خدا از اعماق باطن عالم بیرون می‌آید و به محبت آل محمد (ص) و عشق اباعبدالله قدرت‌نمایی می‌کند.

یک رخداد به ظاهر ساده: این که شیعیان مکتب حسین ع همه ساله در ایام اربعین از نقاط مختلف عراق و نیز از سایر کشورها برای زیارت امام خود به

سوی کربلای معلی حرکت می‌کنند. بسیاری با پای پیاده از منزل خود و برخی نیز با وسایط نقلیه تا نجف و از آنجا پیاده تا کربلا ...

ولی آیا کسی باور می‌کند که این بزرگترین گردهمایی کل تاریخ بشریت با حضور قریب هفده میلیون انسان بدون هیچ گونه دعوت و تبلیغ و اطلاع‌رسانی و بدون هیچ گونه فراخوان و سازماندهی و برنامه‌ریزی و بدون هیچ گونه نظام و مدیریت، هر سال بهتر از سال قبل در یک نقطه محروم و مظلوم برگزار گردد؟

برترین اجتماعات تاریخ بشر را نام ببرید. کدام یک از آنان بدون فراخوان و بدون اطلاع‌رسانی و کاملاً خودجوش و مردمی برگزار شده است؟

شما هم مانند همه دیگران هیچ عامل دنیوی سراغ ندارید که بتواند ده‌ها میلیون انسان را در شرایط مشقت‌بار و پرتعبی به قرارگاهی کشاند و برای چندین روز سرپا نگاه دارد. اما در گوشه‌ای از این دنیای پرغوغا، یک نیروی بسیار مهیب و یک انرژی بسیار غریب، میلیون‌ها انسان را از جوان و کودک و پیر، سالم و علیل، زن و مرد، ضعیف و قوی، باسواد و بی‌سواد، عالم و عامی، فقیر و غنی، کوچک و بزرگ و ... به بیابان می‌کشاند تا بدون هیچ الزام یا دعوتی مسافتی دست کم به طول 80 کیلومتر را با پای پیاده در شرایطی بسیار دشوار بپیمایند و عشقی را بنمایانند ...

آنهم بی‌اعتنا به خطر ناامنی و احتمال ترور و اخبار متوالی انفجاراتی که مرتب ده‌ها بل صدها کشته و زخمی به جای گذارده است

... و مگر معجزه چیست؟

زیارت اربعین را از نشانه‌های شیعه برشمرده‌اند.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَسْكَرِيِّ (ع) أَنَّهُ قَالَ: عَلَامَاتُ الْمُؤْمِنِ خَمْسٌ صَلَاةُ الْخَمْسِينَ وَ زِيَارَةُ الْأَرْبَعِينَ وَ التَّحَنُّمُ بِالْيَمِينِ وَ تَغْفِيرُ الْجَبِينِ وَ الْجَهْرُ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

امام حسن عسکری (ع) فرمودند: نشانه‌های مومن (شیعه) پنج چیز است؛ 50 رکعت نماز (واجب و مستحب) در روز، زیارت اربعین، انگشت‌تر به دست راست کردن، پیشانی بر خاک سودن، و بسم الله الرحمن الرحيم را بلند گفتن.

به این ترتیب نمی‌توان گفت این جمعیت خروشان بدون دعوت و فراخوان، و بدون هماهنگی و سامان‌دهی و بدون مدیریت و نظام گردآمده‌اند. دعوتی آسمانی، فراخوانی تاریخی، سامانی فرامادی و نظامی عرشی در آن وجود دارد که تنها با دیده جان، نمایان می‌شود.

مراسم زیارت اربعین در زمان دولت ظالم صدام در عراق برگزار نمی‌شده و از سال 1425 قمری (2004 میلادی) به صورت کاملاً مردمی در عراق به پا شده

است. همه کسانی که در طول این سال‌ها به این زیارت مشرف شده‌اند و توفیق حضور در این سیل انسان‌های عاشق را داشته‌اند معترف‌اند که نرخ جمعیت این حرکت خروشان به صورت تصاعدی در هر سال نسبت به سال قبل افزایش یافته است.

آمار جمعیت زائران امسال که توسط دولت عراق و رسانه‌های رسمی آن اعلام شده بود حدود 17 میلیون و سال گذشته حدود 14 میلیون نفر بوده است. نفس چنین اجتماعی در تاریخ بشری بی‌نظیر و شگفت‌انگیز است. به یاد آوریم که بزرگترین اجتماع انسانی در تاریخ کشور ما ایران مراسم تشییع پیکر مطهر حضرت امام در سال 1368 بود که حدود 11 میلیون نفر در آن شرکت داشتند. درصد عظیمی از این جمعیت خروشان صبح روز تشییع به مصلاهی امام آمدند و تا عصر - پس از خاک‌سپاری پیکر مطهرش - به خانه بازگشتند.

اکنون تصور کنید جمعیتی 17 میلیونی چند روز در شرایط آب و هوایی دشوار - سرما و گرما و باران و گرد و خاک و ... - به سوی کربلا آیند. طی این چند روز نیاز به آب و غذا و مسکن و سرپناه و رخت‌خواب و استراحت و فضای بهداشتی و امکانات درمانی و ... چه میزان است؟

ترکیب جمعیتی

این جمعیت عظیم خروشان ترکیبی بس شگفت دارد:

مردمانی از همه ملیت‌ها: از کشورهای عربی، مانند سوریه و لبنان، قطر و کویت و یمن و بحرین و حجاز، از همه استان‌های کشور ایران، از اروپا و آفریقا، از شرق آسیا، پاکستان و هند و ...

مرد و زن و کوچک و بزرگ، پیرمردها و پیرزن‌های ناتوان و برخی کسان دیگر که علی‌رغم نقص جسمانی با مشقت مضاعف یا با عصا و ویلچر در این مسیر حضور داشتند ...

خانواده‌هایی که نوعاً کودکان خود را هم همراه آورده بودند. کودکانی در کالسکه و کودکانی که بخشی از مسیر را می‌دویدند و ... تکان دهنده‌تر: کودکانی در آغوش مادران و پدران در این مسیر پرتعب ...

خانواده‌هایی که یک دام مانند گوسفند یا بزغاله‌ای نیز همراه خود کرده و به دنبال می‌کشیدند تا در منای عشق قربانی‌اش کنند،

کسانی علم به دوش: با نوشته‌هایی مانند لبیک یا حسین، یا ابا عبدالله، یا ابا الفضل العباس، و ...

و بسیاری با پای برهنه ...

همگی در این سفر تمرین اقتدا به حسین بن علی می‌کنند؛ در بریدن از همه دارایی‌ها و سرمایه‌ها و در این که برخورداری‌های خود را یکسر در طبق اخلاص نهند و سرافکنده و شرمسار از این که بیش از این در چنته ندارند به سوی محبوب تقدیم سازند ...

همگی در این سفر تمرین هجرت می‌کنند، یا نه ... هجرت کرده‌اند، هجرت به معنای ترک است. گاهی این هجرت ترک خانه و دیار و سرزمین است، گاهی ترک راحت و آسایش، گاهی ترک زن و فرزند و دوست و ... خلاصه همواره ترک تعلقات...

و من یخرج من بینه مهاجرا الی الله و رسولہ ثم یدرکہ الموت فقد وقع اجرہ علی الله

فاصله میان نجف و کربلا حدود 80 کیلومتر است. تیرهای برق در وسط مسیر جایگاه دقیق زائر را مشخص می‌کنند. بیش از 1400 تیر که میان آنها حدود 50 متر فاصله است و بر روی هریک شماره‌ای درج شده که قرارگاه کاروان‌ها را مشخص می‌کند.

در میانه این مسیر مردمی عاشق در حرکت‌اند؛ سرهایی در گریبان و چشم‌هایی خیره و مدهوش، برخی ذکر بر لب و اشک بر گونه، برخی دست بر سینه و زمزمه‌خوان، برخی نالان و گریان، برخی سینه زنان و هروله کنان، برخی در حال گفتگو ... کاروان‌هایی که به صورت گروهی نوحه‌ای می‌سرایند و کسانی که به آهنگ روضه‌ای سینه می‌زنند.

سید الشهداء را مصباح الهدی و سفینه النجاه نامیده‌اند. یعنی هم چراغ هدایت است و هم کشتی نجات، هم جاده را می‌نمایاند و هم به خوبی می‌رساند. هم راهنمایی می‌کند و هم راهبری. هم نسخه است و هم درمان. هم باید به او نگاه کنی و درس بیاموزی هم باید به او دل بدهی و در کشتی هدایتش بنشینی تا تو را به آنجا که خاطر خواه اوست بکشد.

اشک بر حسین مایه طراوت جان است و نشاط روح. اندوه حسین شادی می‌آفریند و عزای او آرامش می‌زاید نه که غصه و افسردگی بیفزاید. یا این ناله و سوگ ارتباط با عالمی برقرار می‌شود که انسان اساسا متعلق به آن است. همان نیستانی که عهد ازل در آن بسته شده است و همان باغ ملکوتی که مرغ دل در آن بار آمده است.

این اشک و ناله بر هزار قهقهه که از سر غفلت و غرور برآمده ترجیح دارد و دل‌های غمزده را شادتر و لطیف‌تر می‌گرداند. بر خلاف شادی‌های کاذب مادی که از غفلت و لغو و لهو و لعب پدید می‌آید و انسان را از قرارگاه خود دورتر می‌کند و غصه نهانی انسان را بیشتر می‌سازد، شعف و ابتهاج و طراوتی که از

این ارتباط حاصل می‌شود، یک شادی حقیقی است البته به ظاهری از مقوله اشک و ناله و آه که مبدأ و منتهی و مسیر را بازگو می‌کند و انسان را در جایگاه انسانی خود مستقر می‌گرداند.

شاید اگر این مسیر طولانی را همه از سنگ‌های معدنی گران‌قیمت بلکه از طلا بیوشانند قدر و منزلت و ارزش آن را ادا نکرده و حقش به جا نیاورده باشند، نه «شاید» که بی‌تردید ...

اما خدا کند این مسیر را همین گونه نگاه دارند تا طبیعت عاشورای 61 هجری دست ناخورده تداعی شود و مظلومیت کاروان حسین بی‌تحریف انتقال یابد. این مسیر را همین گونه نگاه دارند تا گرد و غبار کربلا بر سر و صورت و لباس زائران نشیند و قدر و منزلت آن را بیشتر گرداند.

این مسیر مسیری است که زمانی حسین و زینب و عباس و اکبر و قاسم و کسانی که سیدالشهدا برترین اصحاب و شایسته‌ترین یاران تاریخ خواندشان از آن عبور کرده‌اند و امروز نیز بی شک قدمگاه امام زمان است. اگر امام عصر همه ساله در مراسم حج حضور دارد و جمعیت بی‌تاب امت اسلامی را میزبانی می‌کند بی‌تردید در میان این جمعیت گسترده شیعه حضور دارد و میزبانی آنان را بر عهده گرفته است. مگر نه این که عنایت خدا به زائران حسین بیش از زائران خانه خود در مکه مکرمه است؟

خدمات

به خوبی معلوم نیست آیا انتقال احساس به دیگران، اساسا امکان پذیر است یا محال؟ پاسخ دادن به این سوال بسیار دشوار است. گویا باید گفت انتقال کامل احساس از طریق زبان و قلم و فیلم و عکس و توصیف و تبیین امکان‌ناپذیر است؛ اما به هر حال و بی‌تردید بخشی از آن را از طریق این ابزارهای پرلکنت می‌توان انتقال داد و اگر این اعتقاد نمی‌بود اکنون قلم در دستان نمی‌گردید.

صحنه‌های شگفتی که در این مسیر نورانی ملاحظه می‌شود همه تحت شمول این قاعده نه قابل توصیف است و نه قابل کتمان. پس به اندازه وسیع خود از آن یاد می‌کنیم:

تقریباً از آغاز ماه صفر یعنی بیست روز پیش از اربعین، موکب‌ها — همان هیأت‌هایی که پذیرایی و خدمت زوار ابا عبدالله را رقم می‌زنند — امکانات و اقلام مورد نیاز را برای استقبال بزرگ آماده می‌سازند. چادرها را به پا می‌کنند. مواد غذایی، ظرف، رخت‌خواب، تجهیزات و امکانات را گرد می‌آورند. به نظر می‌رسد این مردم مهربان، دارایی خود را در طول سال جمع می‌کنند تا در این چند روزه به پای زائران عاشق حسین قربانی سازند.

همان گونه که زائران کربلا در این چند روز از تعلقات مادی دست می‌شویند و به گرد حرم یار می‌آیند، این میزبانان مخلص نیز از مال و دارایی و توان خود در این ایام دل برمی‌کنند و همه را در طبق اخلاص به ساحت ارباب تقدیم می‌دارند.

این جمعیت ده‌ها میلیونی را برای چندین روز آب و غذا دادن و رسیدگی کردن، و مشقت سفر پیاده را از دوش آنان کاستن همتی فراز می‌خواهد و بیش از آن عشقی خالصانه. چیزی که تا نبینی باورش نمی‌کنی. ببینی هم ...

جالب بلکه شگفت این که حضور امکانات دولتی در این میان بسیار نامحسوس و اندک است. جز تأمین آب این موکب‌ها که با تانکرهای بزرگ صورت می‌گیرد و برخی از ایستگاه‌های درمانی و یکی دو پست امداد و آتش نشانی هیچ امکان دولتی دیگری به چشم نمی‌آید. به وضوح مشهود است که اگر این مقدار همکاری نهادهای دولتی هم نمی‌بود کار میهمان‌نوازی و خدمت‌رسانی این جمعیت میلیونی بدون هیچ اختلالی توسط همین مردم پیش می‌رفت.

تأمین مکان استراحت چه چادر و چه ساختمان‌ها، همراه با امکانات بهداشتی، آب گرم، رخت‌خواب، تشک، پتو و بالش برای این همه زائر کمترین خدمتی است که فراهم آورده‌اند.

انواع پذیرایی در ایستگاه‌های صلواتی حیرت‌آور است؛

وعده‌های متعدد غذا: انواع پلو و خورش، لقمه‌های نان و کباب، بریانی، لوبیا، حلیم، عدسی، غذاهای محلی، آش، فرنی، ...

انواع نوشیدنی از آب خنک، چای شیرین، شربت، قهوه، آب‌میوه، نوشابه و ... که نوعاً با اصرار و التماس پیش روی زائر قرار می‌گیرد.

میوه‌های رنگارنگ که در طول مسیر به زائران عرضه می‌شود: نارنگی، پرتقال، موز، سیب، ...

سینی‌های بزرگ خرما در فواصل بسیار کوتاه در میانه مسیر که نوعاً با ارده و گاه با کنجد طعم گرفته و انرژی زائر را ترمیم می‌سازد.

گونه‌های متنوع تنقلات: از بیسکویت، کیک، چیپس، شکلات، آب نبات چوبی، نقل، و ... که برای کودکان لذت‌بخش و شیرین است، خستگی آنان را می‌زداید و تبسم آنان را می‌گشاید. همچنین سیگار برای بزرگ‌ترها ...

دام‌هایی از گوسفند و گاو و شتر که منتظرند تا پیش پای زائران ارباب قربانی شوند و بخشی از نیاز غذایی آنان را با افتخار فراهم آورند، ناوایی‌های میان راه که نان مورد نیاز زائران را طبخ و تأمین می‌کنند.

همه انواع مایحتاج مانند تسبیح، عطر و ادکلن، جوراب و دمپایی و شارژر موبایل، سه راهی برق و نیز لوازم بهداشتی و درمانی از قرص و دارو، مراکز درمانی، دستمال کاغذی، ...

علاوه بر این ایستگاه‌های اتصال مجانی و خدمات تلفنی، ایستگاه‌های ارشاد التائین (راهنمایی گمشدگان)، دکه‌های اسکافی (یعنی تعمیر کفش و کیف) و نیز اقلام فرهنگی مانند اطلاعیه‌ها، برگه‌های مسائل شرعی، ادعیه، خصوصا زیارت اربعین .. بر حیرت تو می‌افزاید.

همه خدماتی که در حق تو می‌شود تو را شرمند می‌کند اما شاید آن زمان که پیرمرد کهن سال ظرف آبی در دست گرفته و با اصرار پیش از غذا بر دستان تو آب می‌ریزد از همه بیشتر وجود تو را منفعل می‌سازد. ...

این خادمان پاک‌دل برای خدمت به زوار ارباب از هم سبقت می‌گیرند و هر یک به دنبال خدمتی تازه و یا طرحی نو می‌گردند. یکی می‌پرسد در طول مسیر چه غذایی نخورده‌اید تا برایتان تهیه کنیم؟

در میان این خادمان، عالمان جلیل القدری که با لباس مقدس روحانیت به خدمت افتخار می‌کردند از جلوه‌های بس دیدنی بود و نیز کودکان عاشقی که به تأسی از بزرگ‌ترهای خود آب و چای و دستمال و برگه‌های دعا و اقلام فرهنگی توزیع می‌کردند و پیرمردان چروکیده کهن‌سالی که به اصرار پیش روی تو خم می‌شدند و با پذیرایی آب و میوه و غذا عرض ارادت می‌کردند.

در این مسیر نور تقریبا هر چه اراده کنی همان لحظه برای تو آماده است. مانند بهشت ...

تشنه می‌شوی؟ نگاهت را اندکی بچرخان میز آب را می‌بینی یا سقایی که با ظرف آبی به اصرار از تو می‌خواهد افتخار این خدمت را به او بدهی. گرسنه‌ای؟ انواع غذاها و خوراکی‌ها برای تو آماده است. کودک گریه می‌کند؟ انواع خوراکی‌ها و تنقلات می‌یابی. هر جا که اراده کنی چای و قهوه هست. خسته‌ای؟ هر جا نیاز به استراحت داری در کنار مسیر صندلی و گاه مبل می‌بینی. چادرهایی برای خوابیدن و سرویس بهداشتی نیز ...

همه چیز در اختیار ... همه چیز در دسترس ...

دوستی دیرین را پس از چند سال در میانه راه دیدم. گفتم چه جای خوبی و چه ملاقات جان‌فزایی. کاش در بهشت نیز باهم باشیم. گفت: مگر بهشت جز همین جاست؟ راست می‌گفت. مگر بهشت جز کوی حسین ع است و مگر چه کسی بهشت را بی‌حسین تقاضا دارد؟! ...

از جلوه‌های دیگر این سفر مردم مهمان‌نواز عاشقی هستند که از روستاهای اطراف به مسیر اصلی راه‌پیمایی می‌آیند و با اصرار زائدالوصفی تقاضا می‌کنند شام را مهمان آنان باشی و شب را در منزل آنان بگذرانی و منزل آنان را به نور قدم‌های زائران حسینی متبرک و منور گردانی، آنگاه انواع اسباب پذیرایی با عشق و شور برای تو تهیه کرده‌اند؛ از غذا و رخت‌خواب و آب گرم برای حمام و حوله و ... که انگشت حیرت تو را بی اختیار به سوی دندان می‌برد و چشمان تو را از شدت شگفتی خیره و اشکبار می‌سازد.

نزدیک کربلا که می‌رسی مقداری از تراکم این خدمات در جاده کم می‌شود. دو احتمال برای این حکایت وجود دارد. یکی این که جمعیت انبوه زائران لحظه به لحظه رو به ازدیاد رفته و خدمت‌رسانی دشوارتر شده است. دوم این که تقریباً از نیمه راه رفت و آمد ماشین‌های خصوصی ممنوع شده و جاده مجاور تنها در اختیار تریلی‌های 18 چرخ عظیم‌الجثه‌ای است که با کانتینرهای بزرگ جابجایی مسافران را بر عهده دارند. در این شرایط آوردن تدارکات مورد نیاز جز از بیراهه غیرممکن به نظر می‌رسد. تدابیر امنیتی هم این موضوع را دشوارتر می‌کند.

در میان این خدمات از همه زیباتر و شیرین‌تر مهمان‌نوازان مخلص و مهربانی که زائر کوفته و رنجیده را به دستان عاشق خود مشمت و مال می‌دهند یا بدن خسته و پاهای پر آبله آنان را مرهم می‌نهند و به زبان لطف، دل‌جویی و رسیدگی می‌کنند. ماساژ و مشمت و مال، کوفتگی حاصل از این راه‌پیمایی طولانی را به خوبی از بین می‌برد و طراوتی وصف ناشدنی برایت پدید می‌آورد و آلام و تعب تو را می‌زداید.

گویا بی‌اختیار به خود می‌گویی این جمعیت خسته و بی‌رمق که توان حرکت خود را از عشق به حسین ع به دست آورده است در میان راه نه تازیانه خورده و نه بر خار مغیلان گذشته و نه بر شتر بدون کجاوه و عماري سوار شده و نه اندامش به زیر غل و زنجیر، بی‌حائل بر پشم خشن شتر ساییده و نه دشنام و ناسزا و سخن درشت شنیده و تحقیر شده و نه آتش از بام بر سر و روی او باریده است.

آن وقت به یاد کاروان سوگوار زینب و سجاد می‌افتی که ای کاش کسی دست و پای مجروح آنان را مرهم می‌نهاد و کوفتگی سفر سخت آنان را می‌گرفت و کسری از این لطف سرشار و از این هزار مهربانی نصیبشان می‌ساخت ...

بهره‌های این سفر

تمام کارکردهای معنوی و اجتماعیِ گردهمایی بزرگ حج - حتی از جهاتی برتر و کامل‌تر - در این سفر مشاهده می‌شود. از حیث جمعیت حدود 6 برابر جمعیت حج در زیارت اربعین حضور می‌یابند. از حیث مشقت به مراتب از سفر حج

دشوارتر و سنگین تر است. اقل مسافت پیاده روی از نجف تا به کربلا است که حدود 80 کیلومتر است؛ در حالی که بیشترین پیاده روی در سفر حج به 20 کیلومتر نمی رسد. امکانات عمومی این سفر همه مردمی است؛ در حالی که در سفر حج دولت عربستان تمام نیروی خود را برای برقراری باشکوه مراسم حج بسیج می کند. ترکیب جمعیتی کاملاً یک دست و همه شیعه اند؛ در حالی که در سفر حج از فرق مختلف اسلامی حضور دارند. در سفر حج هر کاروان برای خود نوعی استقلال دارد و جز در مراسم واجب حج (طواف و سعی، وقوف در عرفات و مشعر و مراسم منی)، مرز پنهانی میان خود و دیگران احساس می کند در جذب امکانات، در انتخاب مکان، در برنامه ریزی و ... در حالی که در این سفر همه با هم همراه می شوند و در طول این مسیر در متن یک جمعیت میلیونی همه با هم و با یک آهنگ حرکت می کنند؛ همه بر سر یک سفره و یک گونه پذیرایی می شوند و همه با هم از امکانات یکنواخت موجود بهره می گیرند.

همان گونه که مراسم با شکوه حج میعادگاه سالیانه امت اسلامی است و قدرت بی نظیر حضور اسلام را می نمایاند و احساس هویت مشترکی پدید می آورد، اجتماع بی نظیر زیارت اربعین هم میعادگاه سالیانه شیعه در بزرگ ترین کانون شیعی جهان و بزرگداشت بزرگترین حماسه تاریخ بشری است و احساس هویت مشترک شیعیان جهان را در پی دارد. همه ما قدرت عظیم امام حسین (ع) را در بسیج توده انسان ها با آغاز ماه محرم و دهه عاشورا درک کرده و شاهد بوده ایم اما زیارت اربعین در مقایسه با آنچه در شهرها و محلات رخ می دهد به سان مراسم حج در مقایسه با مراسم نماز جمعه است! اگر مشاهده عظمت و معنویت حج و اعلام حضور در آن برای هر انسان مسلمانی از آن جهت که مسلمان است دست کم یک بار در تمام عمر واجب است بی تردید اعلام حضور و ابراز ارادت در زیارت اربعین و مشاهده این عظمت بی نظیر و معنویت همراه با عشق و شور و حماسه نیز برای هر شیعه عاشقی از آن جهت که پیرو مکتب اهل بیت است ضروری است.

این گردهمایی در ایجاد پیوند قلبی و احساس برادری و اخوت میان شیعیان بی نظیر است. همگان بر سر این سفره گسترده چندان لطف و محبت دریافت کرده اند که از صمیم جان شرمسارند و در این مدرسه احسان اهل محبت و احسان بار آمده اند. زائری گفت تصمیم گرفته ام به شهر خود که رفتم به همه خدمت کنم و به خانه خود که رفتم به اهل خانه خود محبت کنم. آنها هم دوست دار و موالی امام حسین هستند. نیت کرده ام که خادم آنان شوم و به این نیت به آنان احسان کنم.

از دیگر برکات این سفر معنوی افزایش ایمان زائران است. مشاهده تجلیات ایمان دیگران، ریشه ایمان را در جان مستحکم می گرداند. آنهم این ایمان عمیق در این مقیاس و با این وسعت. ...

مصدق کونوا دعاة الناس بغير السنتکم ...

آینده این سفر

دو سوال مهم در باره این خروش عظیم ذهن هر بیننده‌ای را می‌نوازد؛ یکی این که این موج خروشان با چه نیرویی و با چه اذنی پدید آمده است؟ این سوال تنها در صورتی بی‌جواب می‌ماند که اعجاز و ارتباط با غیب عالم را نپذیرفته باشیم. این انرژی متراکم و این حماسه خارق العاده جز به نیروی خون حسین جاری شدنی نبوده و نیست.

دوم این که این داستان به کجا خواهد انجامید؟ اگر این افزایش تصاعدی جمعیت با همین آهنگ و شتاب ادامه یابد این موج خروشان به کجا خواهد رسید؟ آیا انتقام خون حسین در امتداد این پویش پرطنین گرفته خواهد شد؟ آیا این رودخانه‌های خروشان بهم وصل خواهد شد و شبکه حرکت شیعی جهانی را تشکیل خواهد داد و اوضاع جهان را دگرگون خواهد ساخت؟ بی‌تردید ...

گویا ظهور آخرین حجت خدا (عج) به همین حرکت مواج گره خورده است. امام عصر در صبح ظهور، خود را به جدش حسین (ع) معرفی می‌کند. بنابراین پیش از ظهور آن حضرت، حسین بن علی باید شخصیتی جهانی و شناخته شده داشته باشد تا - به زبان منطقیان - معرّف از معرّف اجلی و اعرف باشد. یعنی آنگاه زمینه ظهور فراهم می‌گردد که جهانیان با نام حسین آشنا باشند. این تلاطم جمعیت انسانی عزای حسین را در جهان اقامه خواهد ساخت و آوازه سید الشهداء را بر بام جهان منعکس خواهد کرد و زمینه ظهور فرزند رشیدش مهدی را به عنوان منتقم خون او و مصلحی که جریان اصلاحی حسین را به سرانجام می‌رساند فراهم خواهد کرد.

به این ترتیب این جریان مستمر تاریخی روز بروز متمرکزتر و فشرده‌تر می‌گردد و سیل خروشان پدید می‌آورد که بنیان ظلم و کفر و نفاق را بر باد خواهد داد ...

سرزمین عراق خصوصا کربلا و نجف ذخیره تاریخ است. چه رازی در این سرزمین وجود دارد که عمده پاکان تاریخ، پیامبران بزرگ فضیلت، و منادیان خوبی‌ها و ارزش‌ها در این سرزمین حضور یافته اند. مسجد سهله و مسجد کوفه سرّ غریبی در دل دارد. مقام حضرت آدم، حضرت نوح، خانه ابراهیم خلیل، مقام امام زین‌العابدین، امام جعفر صادق، یادگار عبادت‌ها، مناجات‌ها و نیز کرامت‌ها و قضاوت‌های امیرالمومنین، کشتی نوح، توبه آدم، جان فشانی مسلم بن عقیل و هانی بن عروه، و ...

از طلایع خلقت انسان، آدم ابوالبشر در نجف اشرف حضور یافته و در مسجد کوفه عبادت کرده است و در پایان تاریخ نیز امام آخرین عج در مسجد سهله

اقامت خواهند داشت و مسجد کوفه را مرکز فرماندهی و حکومت خود خواهند ساخت.

یک کانون مشترک که خوبان و پاکان در آنجا اعلام حضور و تجدید پیمان می‌کردند و همواره بر روی نواری بلند تاریخ قرارگاهی بوده که همه خوبان را به هم متصل می‌ساخته و دست آنان را در دست یک‌دیگر می‌نهاد و پیوند و اتحادی میان آنان برقرار ساخته است.

حال و هوای عراق با مدینه و مکه هم متفاوت است. توگویی ارتباط با کل تاریخ برقرار می‌کنی. جای همه انبیا و اولیا قرار می‌گیری و به همه انبیا و اولیا اقتدا می‌کنی. احساس پیوند و اعلام پیوند با آنان می‌کنی.

پیشنهاها

سروصدای بلندگوهای اطراف

این سفر يك سفر معنوي و يك سلوك روحاني است که نیاز به آرامش و خلوت دارد. اما متأسفانه سر و صدای فراوان محیط و بلندگوهای نامهربانی که با صدای خشک و گوشخراش خود مداحی‌های تند عربی را به گوش زائر فرومی‌کنند آرامش لازم برای این عروج آسمانی را بر هم می‌زنند و فرصت خلوت را تنگ می‌کنند. بگذریم که برخی زائران به همین نوای دلسوز مداحی سینه می‌زنند و گریه می‌کنند اما کثرت انواع صداها و ریتم‌ها و شدت و قوت سیستم‌ها کلافه کننده و بی‌سامان است و نیاز به مدیریت قاطع دارد.

به نظر می‌رسد بهترین پیشنهاد برای این حرکت، نوای زنده خود مردم در طول مسیر و زمزمه سرودهایی است که باید از پیش آماده و آموخته شود. وقتی زائر امام حسین خود در عزاداری شریک می‌شود احساس قرابت بیشتری می‌کند و خستگی نمی‌شناسد. همان‌گونه که در دسته‌های سنتی عزاء، همه‌ی جمعیت، حضور فعال دارند و از این حضور احساس شمع و نشاط می‌کنند.

حضور دولت

همان گونه که پیش از این هم گفتیم عمده خدمات این گردهمایی بزرگ به صورت مردمی ارائه می‌شود. این موضوع شکوه و عظمت کار را بسیار افزوده است. این حضور مردمی را باید قدر شناخت و پاس داشت.

بی‌شک حضور دولت و نهادهای حکومتی در این حرکت توفنده از جلال و ابهت آن می‌کاهد. اما علی‌رغم این موضوع اگر سازمان‌های بزرگ دولتی همتی در برآوردن نیازهای کلان این زائران - که از دست توده مردم بر نمی‌آید - داشته باشند بر شعاع آن افزوده‌اند. از باب نمونه کار توسعه سریع حرم مطهر ابا عبدالله و گشودن راه‌های بسته اطراف حرم یا تقویت ایستگاه‌های مخابراتی برای ارتباط آسان تلفنی یا ایجاد خط آهن مواصلاتی برای بازگرداندن این همه

زائر از کربلا به سایر شهرها قطعا از مردم ساخته نیست و انتظار می‌رود دستگاه‌های دولتی در این میدان انجام وظیفه کنند. البته رسیدگی‌هایی در حد پذیرایی و خدمات جزء را مردم به خوبی بر عهده دارند و هرگز برای انجام آن منتظر دولت نیستند.

ثبت مستند

بی‌تردید این حادثه بزرگ باید به گوش همه جهان برسد و این معجزه شگفت در پیش روی همه مردم عالم قرار گیرد و در ابعاد جهانی تأثیر گذارد. اما گویا کمتر کسی به فکر ثبت این حماسه عظیم و گزارش مؤثر آن است. در طول این مسیر ده‌ها کیلومتری به ندرت می‌توان عکاس یا فیلمبرداری سراغ گرفت. برای مردم عراق این همه کاملاً عادی است. در حد یک وظیفه که باید به صورت مستمر و بی‌منت انجام پذیرد و بلکه بدان افتخار شود. این همه خدمت و اخلاص یک تکلیف عادی است و یک برنامه معمول و جاری که قابل گفتن به شمار نمی‌آید. این قدر عشق و ابتهاج و اخلاص و شعف موج می‌زند که هیچ زحمتی به چشم نمی‌آید، و هیچ اقدامی بزرگ جلوه نمی‌کند و هیچ ماجرای عجیب نیست. اما برای میهمانانی که برای اولین بار به این صحنه چشم می‌دوزند قدم به قدم عظمت و شکوه است، لحظه به لحظه بزرگی و شگفتی است و همه چیز گفتنی و نوشتنی و ستودنی ...

انواع خدمت‌ها، انواع خادمان، ترکیب جمعیت، هیأت‌ها، مشقت‌ها و ... که باید برای هریک مستندی بلکه مستندهایی تهیه کرد و به برترین شیوه نشرش داد.

تهیه مستندی از مشقت‌های این سفر قطعا از باب گلايه و شکوا نخواهد بود بلکه به هدف انعکاس اوج عظمت این حرکت استثنائی است که علی‌رغم این همه دشواری و رنج چگونه این ده‌ها میلیون انسان در این مسیر زرین قدم می‌گذارند و نیروی محرک این موج خروشان را تأمین می‌کنند؟

نماز جماعت

یک موضوع عجیب و دور از انتظار این که در طول این مسیر و در میان این همه جمعیت، نماز جماعتی مشاهده نمی‌شود! با اینکه مردم عراق به اصل نماز و نیز به نماز اول وقت به خوبی اهمیت می‌دهند و برای آن فرهنگ‌سازی کرده‌اند اما در برگزاری نماز جماعت بسیار کند و بی‌اعتنا می‌نمایند. هنگام اذان در حسینه‌ها و خیمه‌ها جمع می‌شوند و هر کس برای خود نمازی می‌خواند و می‌رود. این موضوع را یک بار در جمع 50 نفره‌ای که برای نماز ظهر و عصر گرد آمده بودند و هر یک نماز خود را به تنهایی اقامه کردند طرح کردم و توضیح خواستم. هیچ کس توضیح روشنی نداشت و معلوم شد که این ویژگی تنها از سر غفلت و ناآگاهی است و کاملاً زمینه اصلاح و ترمیم دارد.

به امید این که جماعت‌های مستحکم و بنیان‌های مرصوص به این ظرفیت منحصر به فرد فرهنگ شیعی بيفزاید و دل‌های پراکنده را به هسته یک‌پارچه بندگی و ولایت تبدیل کند و آنچه باید در فرجام تاریخ صورت پذیرد هر چه زودتر به سرانجام رسد.

سفر زیارت اربعین؛ سفر عقل یا سفر عشق

سفر اربعین سفر عجیبی است. هم خوشی‌های ویژه‌ای دارد و هم دشواری‌های فراوان. بی‌شک این سفر را نمی‌توان یک سفر تفریحی یا خوش‌گذرانی دانست. مشکلات و ناملايمات طول این مسیر بسیار است و جز به مغناطیس عشق امام حسین تحمل‌کردنی نیست.

این سفر سفر مردم عادی است؛ چهاردرصدی‌ها یا همان از ما بهترانی که عادت به شرایط سخت ندارند و برای تحمل مشکلات آفریده نشده‌اند از این سفر محروم‌اند. از نظر آنان مردمی که خود را به این همه مشکل می‌اندازند دیوانه‌اند.

آن گروه به اصطلاح اهل عقل و تدبیر از هر خطری احتیاط می‌کنند، احتیاط را هم شرط عقل می‌دانند. برای همین خودشان را به دامن مشکلات نمی‌اندازند. مثلاً معطلی در مرز و قرارگرفتن در صف مردم عادی برایشان خفت و خواری است؛ بنابراین برای سفر زیارتی، ایام خلوت را برمی‌گزینند و با هواپیما به عراق می‌آیند و به هتل‌های چندستاره می‌روند تا متناسب شانشان پذیرایی شوند و خدای ناکرده آب در شکمشان تکان نخورد. رفت و آمد آنها هم باید با سرویس شخصی از فرودگاه تا پارکینگ هتل باشد تا خدای ناکرده رنج راه رفتن را نکشند و پایشان تاول نزند و جورایشان سوراخ نشود.

اندکی پلوی معمولی با مقداری لویا یا عدس روی آن برای معده‌ی حساس آنان مناسب نیست؛ آنان بیشتر جوجه کباب زعفرانی لذیذ را در هتل‌های مجلل و سلف‌سرویس‌های کامل با انواع پیش‌غذاها ترجیح می‌دهند تا خدای ناکرده مشکل گوارشی پیدا نکنند.

کسانی که عادت کرده‌اند به فرمان دادن و اطاعت شنیدن این سفر برایشان مطلوب و خوشایند نیست. کسانی که عادت ندارند برای گرفتن یک لقمه غذا در صف بایستند بیشتر ترجیح می‌دهند برای حفظ حرمت و کرامت خود، تن به این خواری و ذلت ندهند!

همچنین این سفر مناسب احوال کسانی که عادت ندارند روی موکت‌های خاکی نمور بخوابند و جز زیر کولر گازی جای دیگری بنشینند نیست. این سفر سفر کسانی است که دردسر را به خود هموار می‌کنند و هر جا احتیاج به مجاهدت

باشد از عافیت و راحت خود می‌گذرند. این سفر تمرین سختی کشیدن و از عافیت گذشتن و مشق از ناپرووردگی درآمدن است.

این سفر با طبع مدیرانی که حق ماموریت و اضافه کار و حقوق مکفی برایشان مثل نان شب واجب است سازگار نیست. کسانی که دایم برایشان آب خنک و جای داغ می‌آورند و بی‌مزد و منت در مقابلشان تعظیم می‌کنند و دایم احترامشان می‌نمایند در این سفر چندان احساس مطبوعی ندارند. این سفر باب طبع کسانی که عادت کرده‌اند همه چیز برایشان فراهم باشد و سختی را از رفاه و آسایش دشوارتر می‌دانند! نیست. اما همین سفر برای کسانی که هر جا اسلام نیاز به سختی کشیدن و یاری دارد حاضر می‌شوند و مایه می‌گذارند، عرصه ورزشی و میدانی به دست آوردن آمادگی برای مبارزه با مشکلات است. شبیه ایام دفاع مقدس که رزمندگان اسلام، چند ماه متوالی در ورزش‌های سنگین و تمرین‌های سخت شرکت می‌کردند تا در شب‌های عملیات آمادگی لازم را برای رزم داشته باشند.

این سفر سفر مردم عادی پابرنه‌ای است که تشک پر قو با یک پتوی خاکی مندرس برایشان چندان تفاوت نمی‌کند. سفر مردم عادی‌ای است که لباس سراسر خاک و عرق خود را هر چند ایستگاه یک بار با دست بشویند و بچلانند و بر روی لوله‌های زنگ زده پهن کنند و دوباره بدون اتو بپوشند برای همین چندان با طبع کسانی که با اینگونه مشکلات میانه ندارند سازگار نیست. آنان بیشتر ترجیح می‌دهند آراستگی خود را حفظ کنند؛ موی سر و واکس کفش و اتوی لباسشان بهم نخورد و گرد و غباری بر سرورویشان نیشیند و وجهه اجتماعی‌شان مخدوش نشود.

از نظر آن گروه که خود را عاقل و بالغ می‌شمارند و توده مردم را عوام نادان تلقی می‌کنند این سفر سفر دیوانگی است و از مردم ایران دیوانه‌تر عراقی‌ها هستند که اندوخته یک سال خود را طی ده روز برای زائران امام حسین خرج می‌کنند و با این بی‌تدبیری به فکر آینده فرزندان و خانواده خود نیستند. آنان به خاطر عقلانیت و چیزفهمی به جای این سفرهای بی‌حاصل و رنج‌های غیرمعقول معمولاً در جلسات مهم شرکت می‌کنند و تصمیمات بزرگ می‌گیرند و به فکر آینده خود و خانواده خود هم هستند؛ البته عادت به از پشت میز بلند شدن و در شرایط سخت رفتن هم ندارند؛ از آنجا که کارشان مهم است باید اسباب عیش و آسایششان فراهم باشد که بتوانند آن کارهای مهم را خوب انجام دهند.

آنها کسانی هستند که آرمان جامعه اسلامی را ژاپن و سوئد می‌دانند و مدینه فاضله‌شان دنیای پر از رخوت و عافیت و رفاه است که هیچ مجاهدتی در آن نباشد. همان بهشت شداد در دنیا که هر چه بخواهند برایشان فراهم شود.

برای آنان گرمای هوا ضرر دارد و به خاطر پرهیز از احتمال گرمازدگی مجبورند با ماشین‌های کولردار جابجا شوند. یک نوبت حمام در طول روز برای بهداشت و سلامت آنان ضروری است. در فشار جمعیت هم ممکن است دنده‌هایشان آزار ببیند و گرفتار تنگی نفس شوند. غذا خوردن با دست یا آب خوردن در لیوان‌های عمومی هم که بسیار کار غیربهداشتی است و به جهت بروز انواع بیماری‌ها برای آنان توصیه نمی‌شود. برهم خوردن برنامه خواب هم برای آنان موجب سردرد و کلافگی است که بازده کاری آنها را پایین می‌آورد. آنان خانواده خود را هم به این سفرهای غیرمطمئن نمی‌برند ... عمدتاً به جهت محافظت بر ناموس و ضرورت حفظ اصول خانوادگی.

عشق دهد این همه سرمستیم

چه بسا بر اساس محاسبات آن آدم‌های اهل عقل و تدبیر! همراهی اصحاب امام حسین با آن حضرت بعد از غروب عاشورا نیز عاقلانه و منطقی نبوده است؛ چون امام علیه‌السلام بیعت خود را از آنان برداشته بود و به آنان اذن رفتن داده بود و تصریح فرموده بود که دشمنان با شخص او کار دارند و ماندن و نماندن آنان به حال او سودمند نیست. با این همه اصحاب امام پای کار حضرتش ماندند و میدان سختی‌ها و دشواری‌ها را خالی نکردند.

آنان همان کسانی هستند که به امام حسین هم سفارش می‌کردند خود را به مهلکه و دردسر نیندازد و به این سفر پرخطر نرود و اگر می‌خواهد برود دست کم زن و بچه و خانواده را همراه خود نبرد. اینها همان گروهی بودند که حاضر نشدند بعد از رحلت پیامبر و ماجرای غصب خلافت به حمایت از امیر مؤمنان سرهای خود را بتراشند و از این کار غیرعاقلانه و خطرناک پرهیز کردند.

احتمالاً ملاصدرا هم از نظر آنان چندان عاقل و چیزفهم نبود که هفت بار پیاده تا خانه خدا سفر کرد. اگر کمی درک و عقل می‌داشت به راحتی می‌فهمید که سفر با یک وسیله رهوار از سفر پیاده آسان‌تر است!

این سفر به مذاق هرکسی خوش نمی‌آید و برای هرکسی خوشایند نیست. این سفر سفر تمرین مشکل‌ها و تداعی مصیبت‌ها است؛ یادآور سفری که زینب کبری با کاروان اهل بیت پیامبر از کربلا تا به کوفه از کوفه تا به شام رفتند و برگشتند.

سلام بر آن دل‌های عاشق و جان عالم به فدای آن شیفتگان و دلباختگانی که در شب عاشورا با امام عاشقان عهد خون بستند و تا آخرین نفس از صحنه خطرها و مشکلات بیرون نرفتند و با شهادت خود شکوه شهادت امام حسین را افزودند و در آستان امام زمانشان جای گرفتند. السلام علیک و علی الارواح التي هلت بفنائک.

حقیقت آن است که این دو گروه صفر و یکشان متفاوت است و منطق همدیگر را درک نمی‌کنند. این دو گروه در طول تاریخ نتوانستند همدیگر را قانع کنند و به یک وحدت روبه دست پیدا کنند. حتی امام حسین هم نتوانست منطق خود را به آنان منتقل کند و آنان را قانع سازد.

این دو گروه از مومنان، دو گونه اسلام را نمایندگی می‌کنند؛ اسلام مجاهدان و اسلام قاعدان، اسلام مرفهان پرتوقع و بی‌درد و اسلام پابرهنگان، اسلام ناب و اسلام آمریکایی.

به هر حال مردم عادی نیتشان از زیارت اربعین این است که دور و بر آقایشان را شلوغ کنند و مشتری‌های امامشان را بیفزایند و آوازه پیشوای عاشقان را در عالم بپراکنند و مایه شکوه و افتخار او باشند. این مردم عادی مانند آن گروه دیگر که برای تبلیغ برند کالاهای خود میلیارد میلیارد خرج می‌کنند برای انتشار آوازه امام خود حاضرند همه وجود خود را خرج کنند و سختی‌ها را به جان بخرند تا وقتی امام زمان ظهور کرد و خود را به جدش حسین بن علی منسوب دانست همه عالم او را بشناسند.

راستی آن گروه دیگر غرضشان از زیارت چیست؟

محمد عالم‌زاده نوری

اللهم اجعلنی ممن تتنصر به لدینک و لا تستبدل بی غیری